

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

د لوړو زده کړو وزارت

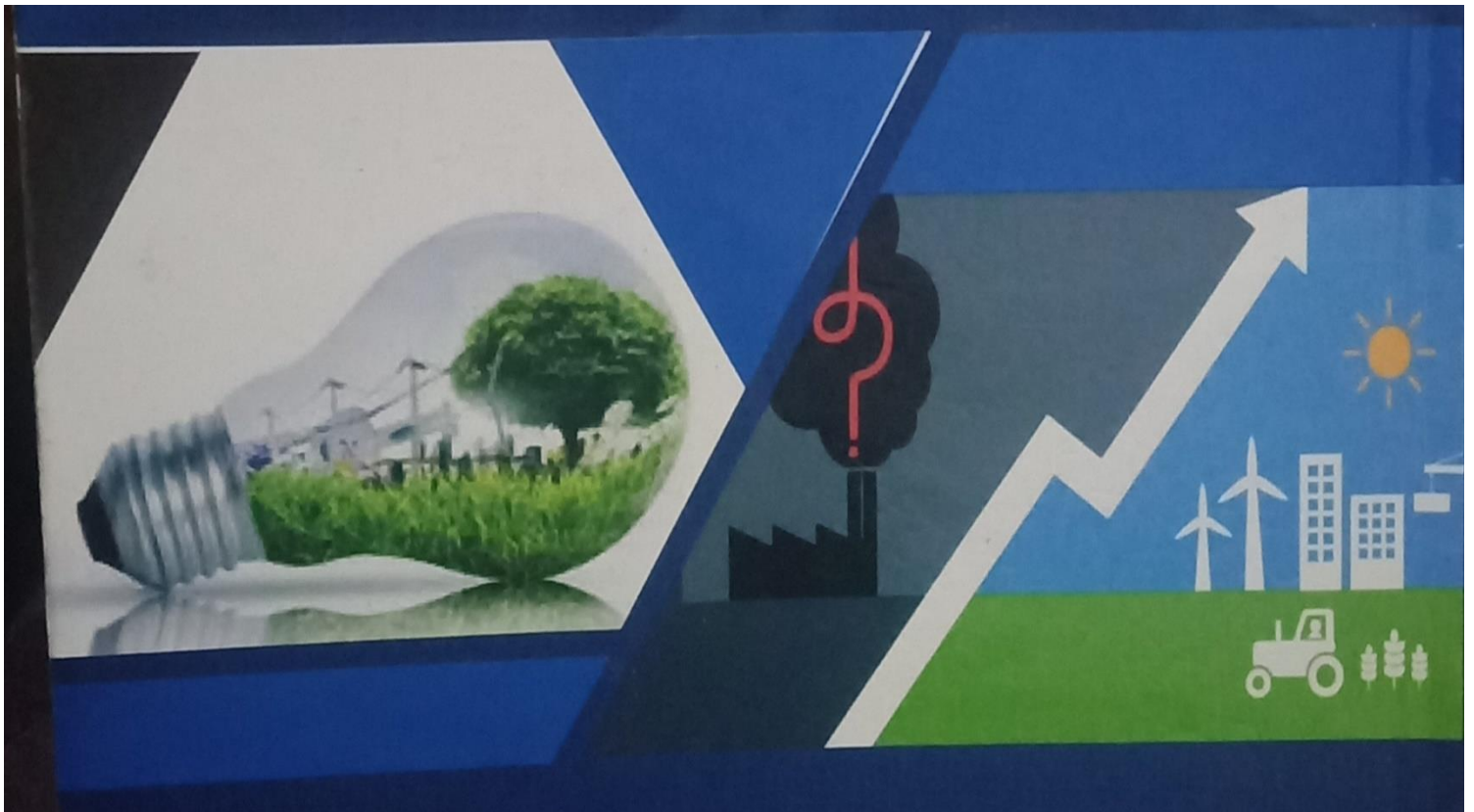
سید جمال الدین افغان پوهنتون

اقتصاد پوهنځی

مضمون: اقتصادي پرمختیا تیوري

موضوع: د اقتصادي پرمختیا پالیسو اغیزي په پرمختیا باندې

څانګه: BBA

اقتصادي پالیسي پیژندنه

اقتصادي پالیسياني عبارت له هغه کونښنونو او هلوځلوڅخه دي کوم چی ټول اقتصادي جريانات په یوه سیمه، سکتور یا یوه هیواد کي ترخپل تاثیر لاندې راوستل غواړي.

اقتصادي پالیسياني بیلا بیل ډولونه لري مثلاً:

1. محلي اقتصادي پالیسي
2. سکتوري اقتصادي پالیسي
3. ملي اقتصادي پالیسي
4. سیمه ایزه اقتصادي پالیسي
5. بین المللي اقتصادي پالیسي

➤ محلي اقتصادي پالیسي

که چیرته اقتصادي هلي ځلي داقتصاد یوي ټاکلي محلي پورې تړاو ولري اوکیدای شي دامحل کلی، ولسوالۍ اوښار پورې اړه ولري نودې ته محلي اقتصادي پالیسي ویل کیږي.

➤ سکتوري اقتصادي پالیسي

که چیرته اقتصادي هلي ځلي اقتصاد یوي ټاکلي برخې پورې تړاو ولري نو په دې صورت کې اقتصادي هلي ځلي د سکتوري اقتصادي پالیسي په نوم یادېږي. لکه : کرنه، صنعت، ترانسپورت.

➤ ملي اقتصادي پاليسي

که چیرته اقتصادي هلي ځلي د يو هيواد اقتصاد پوري تړاو ولري نو دي ته ملي اقتصادي پاليسي وايي.

➤ سيمه ايزه اقتصادي پاليسي

که چیرته اقتصادي هلي ځلي د يوي سيمي پوري تړاو ولري نو دي ته سيمه ايزه اقتصادي پاليسي وايي.

➤ بين المللي اقتصادي پاليسي

که چیرته اقتصادي هلي ځلي د څو هيوادونو اقتصاد پوري تړاو ولري نو دي ته بين المللي اقتصادي پاليسي وايي.

خو په هر حل سکتوري، منطقي، ملي او نړيوال اقتصادي سياست د کل په صورت کې د عمومي پاليسي يوه برخه ده کوم چې د مرکزي اقتصاد جريان په نظم کې ځانگړی کردار تر سره کوي.

له پورته يادونو څخه په استفادې سره کولای شو چې د اقتصادي پاليسي حدود د تصدي د اقتصادي پاليسي په وړاندې روښانه کړو. دا چې د تصدي رئيس يا مسؤل يوازي د اړونده تصدي مشر نه بلکه په مستقيم يا غير مستقيم ډول د سيمي حاکم هم گڼل کېږي. او دا هم بايد وويل شي چې اقتصادي تدابير يوازي په دولت پورې تړاو نه لري، بلکه دا د تصديو د اقتصادي تدبير هم پکې موثريت لري. اما دا بايد ومنو چې د دولت کردار پکې برجسته وي.

د اقتصادي پرمختيا پاليسي

په لوی مفهوم سره د اقتصادي پرمختيا تگلاری دوه عمده ساحي لري.

حکومتونه د پراخو اقتصادي موخو لکه د نرخ ثبات، د لویو کاري فرصتونو او دوامداره ودی د ترلاسه کولو لپاره کار کوي. د حکومت په دې هڅو کې مالي او پولي تگلاری، د مالي بنسټونو تنظیم، سوداګري، او مالياتي تگلاری شاملې دي. هغه پروګرامونه چې زیربناوی او خدمات لکه لاری، پارکونه ارزانه هستوګنځي، د جرم مخنیوی او له وړکټون څخه تر دولسم ټولګي پوري زده کړي چمتو کوي.

سوداګري، بازار موندنه، د ګاونډتوب پراختيا، د کاري ځواک پراختيا، د کوچنيو کاروبارونو پراختيا، د سودګري ساتنه او پراختيا، د تکنالوجي، انتقال او د حقيقي املاکو پراختيا او ساتلو د ادریمه کټګوري د اقتصادي پراختيا د متخصصينو د تمرکز لومړنی ساحه ده.

په اقتصادي پرمختيا کې یو مخ په زیاتیدونکی تفاهم د سیمه ییزو کلسټرونو پراختيا او یو وده کوونکی ښاري اقتصاد دی. د نن ورځې نړی لید کې موقعیت حیاتي ارزښت لري او د مقایسوي مزیت لپاره کلې ګڼل کیږي. د نړیوالې سوداګري او تبادلې نوڅونه د اقتصادي ودې کلیدي موضوع ده. اسعار پیری وخت لږ ارزښت لرونکی وي، ې په پایله کې یې د سوداګري زیاتوالی یا کسر رامنځته کیږي. سر بیره پردې د نړیوالو توب وده د اقتصادي ودې سره د نړیوالې سوداګري او د ارزښت په نړیوالو ځنځیرونو او نړیوالو مالي بازارونو کې برخه اخیستې سره اړیکې لري. په دې توګه وروستی مالي بحران د مخ پر ودې هیوادونو په اقتصاد باندې لوی اغیزه درلود.

اقتصاد پوه Jayati Ghosh وايي: دا اړینه ده چې د پرمختیايي هیوادونو مالي بازارونه د بیلا بیلو مالي مؤسساتو په چمتو کولو سره لازيات مقاومت وکړي.

همدارنگه دا کولای شی چی د کوچنی کچی تولیدوونکو لپاره مالی خوندیتوب هم رامنځته کړی.

دا چی د اقتصادی پرمختیا سیاستونه د پرمختیایی هیوادونو د ستونزو لکه فقر، عاید نا انډولی، د بنوونی ټیټه کچه، د روغتیایی حالت خرابوالی او داسی نورو د حل لپاره مناسب اقتصادی سیاستونه مطالعه او غوره کوی تر څو موجوده ستونزی له منځه یوسی او یا یی کمی کړی.

په یو هیواد کی د پرمختیا څخه هدف اد دی چی د ټولو خلکو لپاره د رفاهیت او با عزته ژوند شرایط تامین شی او انکشافی سیاستونه باید د اقتصادیت لپاره اساسی دامنځ ته کړی، پروگرامونه او پروژی د اقتصادی پرمختگ لپاره ممکن کړی.

په پرمختیایی سیاستونه کی باید د وروسته پاتی کیدو غوره عوامل وپیژندل شی او د فقر او غربت د له منځه وړولو لپاره په پرمختیایی هیوادونو کی عملی اقدامات وشي.

پرمختیایی پلان جوړول ډیری دندی ترسره کوی مثلاً د اقتصادی جوړښت تحلیلی چوگات چمتو کول چی کوم غعالیتونه باید ترسره کړو دا پالیسی جوړوونکیو ته اجازه ورکوی چی د اقتصادی ودی او جوړښت بدلون لپاره امکانات او خنډونه و ارزوی.

دا چي په لږ شمیر پرمختیایی هیوادونو کی ډیری انکشافی بریایوی محسوسی دی اما په خواشینی سره باید دی ټکی ته اشاره وکړو.

چی ډیری پرمختیایی هیوادونه په دی نه دی بریالی شوی تر څو د نسبی غربت او د مطلق غربت کچی کمی کړی. پرمختیایی هیوادونو کی د نفوسو د ډیریدو کچه د صنعتی هیوادونو په پرتله ډیره لوړه وی په عین حال کی نری د زیاتو ماشومانو د زیریدنی شاهدخ دځ، چې دغه د ماشومانو زیاته برخه (۹۰٪) په پرمختیایی هیوادونو کی رامنځته کیږی چې د یادی ستونزی له امله د هیوادونو د سرانه عاید کچه ډیره ټیټه او یا حتی منفی وی.

سوټغذیه هم په پرمختیایی هیوادونو کی په لوړه کچه ده، تعلیم او زده کړه هم بله ستونزه ده، همدارنگه د پرمختیایی هیوادونو (۳۰٪) نفوس سرپناه نه لری، بالاخره د ژوند امید، محیط زیست، روغتیا، بنوونه او د عوایدو توپیر هم د پرمختللو او پرمختیایی هیوادونو تر منځ ډیره زیات دی.

چی دا عوامل ددی هیوادونو تر منځ واټن په زیاتوالی باندی اغیزمن دی د پرمختیا سیاستونه د پورته ستونزو د حل لپاره مناسب اقتصادی سیاستونه او پالیسی گانی مطالعه او غور کوی.

تر څو د هیوادونو ترمنځ موجوده ستونزه او واټن له منځه یوسی یا یی کمی کړی لکه: فقر، دنفوسو زیاتوالی، د پانگی کمښت، د عاید نا انډوله ویش، د بنوونی او روزنی کموالی. د روغتیا یی حالت خرابوالی، دچاپیریال ستونزی او د ژوند توقع ته پامرنه کیدل،

د یو هیواد په اقتصادی پرمختیا کی د حکومت رول

په نننی وخت کی، په اقتصادی فعالیتونو کی د دولت ونډه ښایی د اختلاف موضوع وی. د اقتصادی ځواکونو وړیا لویی په لوړه کچه په پرمختللو پانگوالی هیوادونو کی په پراخه مفهوم د بیکاری او اقتصادی سیستم د بی ثباتی په معنی دی.

په پرمختللو هیوادونو کی اقتصادی ثابت او د سرچینو د بشپړو دندو ډاډ تر لاسته کولو کولو لپار د دولت مداخله اړینه بولی. په دی توگه په پرمختللو اقتصاد لرونکو هیوادونو کی د دولت کړنه خورا حتمی ده چی د بیوزلی څخه د خلاصون

او دژوند د لوړ معیار د ترلاسه سخته مبارزه کوی. په دی اساس دولتونه د پرمختیایی هیوادونو په اقتصادی پرمختیا کی حیاتی رول لوبوی. د حکومتونو رول په لاندی برخو کی دپام وړ دی:

الف) جامع او هر اړخیزه پلان جوړونه:

په پرمختیایی اقتصادی کی د قواوو یو منظم سیستم شتون لری چی د یو بل سره عمل کولو او عکس العمل بنودلو طریقه په دی ډول ده چی یو غریب هیواد د پرمختیا په انډول حالت کی وساتی.

د پرمختیایی انډول ناسنه دایره یوازی د اقتصادی پرمختیا د پروسې لپار د حکومت له هر اړخیز پلان جوړونی سره ماتیدای ناسمه دایره یوازی د اقتصادی پرمختیا د پروسې لپاره د حکومت له هر اړخیز پلان جوړونی سره ماتیدای شی. په دی توگه د پلان جوړونی کمیسیونونه رامنځته شوی دی اړ اداری چوکاټ ورته جوړ شوی دی.

ب) د کنترول اداری: په لوړه کچه د پانگی اچونی او د تولید وده په پرمختیایی هیواد په ساده ډول د ازاد بازار د ځواکونو د فعالیت په پایله کی نه شی ترلاسه کیدای. د دی ځواکونو کارونه د اقتصادی سختیو او تشکیلاتو اختلاتو له امله له خنډ سره مخ کیږی.

برعکس، دا گنده ده چی په سیستم کی اتومات ځواک شتون لری تر څو دا ټیټی کچی وساتی.

په دی توگه که چیری یو پرمختیایی هیوادونه ون غواړی چی په یو ناسازه کړی کی پاتی شی، نو حکومت باید ددی حلقی ماتولو لپاره د بازار په ځواکونو کی مداخله وکړی. له همدی امله په دی باندی مختلف کنترول، صنعتی جواز ورکول او نور.

ج) ټولنیز او اقتصادی ناورینونه: په لومړی پړاو کی د پرمختگ پروسه په یو پرمختیایی هیواد کی د لومړنی ټولنیز او اقتصادی ناورینونو لکه بنوونځیو،

تخنیکي بنسټونو او څیړنیزو انستیتونو، روغتونونو او ریل پټلیو، سړکونو او بندرونو پلونو او داسې نورو د نشتوالی له امله سرته رسیری. ددی چمتو کول خورا لوی پانګوونی ته اړتیا لری.

دا ډول پانګوونی به د بهرنی اقتصادي رامنځته کولو ته زمینه براروی

چی ددی په پایله کی به د صنعت او کرنی په برخه کی د خصوصی تشبث پرمختیا ته انگیزه پیداکری. له همدی امله حکومتونه د اقتصادي ودی پروسې د پیل لپاره د اقتصاد د زیربناوو پر جوړولو باندی پیل کوی.

خصوصی تصدی به په ټولنیزو ناوړینونو رامنځته کولو لپاره زیات لګښت اړین بولی. لدی امله په دی کی د خصوصی متشبثینو له نظره پانګه اچونه ګټوره نه ده، یا د ټولنی د لویوګټوڅخه به ممکن څومره ګټوره وی. دا په ټولنیز ناوړین کی د پنګونی له لاری د حکومت مستقیم ګډون ته اړتیا په ګوته کوی، نو په دی توګه د پرمختګ کچه ګړندی کیږی.

په اقتصادي ناوړین کی پانګونه لوی لګښت ته اړتیا لری چی معمولاً خصوصی شرکت یی ظرفیت نه لری.

سربیره پردی. د داسی پانګوونی څخه د عوایدو ترلاسه کول نامعلوم دی او زیاتوالی یی ډیر وخت نیسی. خصوصی تصدی د لوی پانګوونی او هر اړخیز پرمختګ ترسره کولو ظرفیت نلری، سربیره پردی د پراختیا لپاره اړینه تګلاره هم نه لری.

(د اداري اصلاحات : داسی احساس کیږی چی له منځه تللی ټولنیز او بی اغیزی سازمانونه د اقتصادي پرمختګ په لاره کی خنډ دی له دی امله حکومت د سازماني او اداري اصلاحاتو د عملی کولو لپاره چمتوالی نیسی.

مونږ ممکن دلته د زمینداري له منځه وړولو، دځمکی په څښتن باندی د مالیاتو وضع کولو، د کرایه ورکونی اصلاحاتو، دکوپراتیف کښت معرفی کولو، د بیمی ملی کول او د بانکونو اصلاح کولو، د نماینده گی مدیریت کولو سیستم اصلاح

کول او نورو اصلاحاتو باندې چې په هند کې د پلان جوړونې د پیل را هېسی معرفي شوی او یادونه وکړو .

(ز) د مالیاتي اداراتو تنظیم: ددی لپاره چې د مالیې مخ پروده اړتیاوو سره مقابله وکړو د کرنیز، صنعتی او صادراتی تمویل او چمتو کولو لپاره ځانگړی ادارې را منځته شوی دی .

د بیلگې په توگه صنعتی مالی موسسات ، د صنعتی پراختیا بانک او د کرنې د بیا تمویل او پرمختیا موسسات په ورستیو کلونو کې په هند کې را منځته شوی دی ترسو اړینی مالی یی سرچینی چمتو کړی .

(ه) عامه کرنې : د هیواد په صنعتی جوړښت کې د شته تشو د پکولو لپاره او د ستراتیژیک اهمیت لورونکو صنعتونو د پیل لپاره حکومت په فعاله توگه سوداگری ته داخلیری او لوی تشبثات پیلوی .

د بیلگې په توگه د اوسپنی لوی فابریکه ، ماشین جوړولو کارخانی ، لوی بریښنایی کارونه او همدارنگه لوی لوی انجینری کارونه په هندوستان کې را منځته شوی دی.

(و) اقتصادی پلان جوړونه : په پرمختیاکې د دولت رول نور هم د دی حقیقت په واسطه روښانه شوی چې پرمختللی هیوادونه د هرډول سرچینو او مهارتونه جدی کمښت سره مخ دی په داسی حال کې چې اړتیا ورته خورا ډیره ده په داسی شرایطو کې څه ته چې اړتیا ده د محدودو سرچینو عاقلانه او اغیزمن تخصیص دی چې یوازی د دولت لخوا ترسره کیدای شی دا د هیواد د شرایطو او اړتیا سره سم په لمړی توپونو د طرحه مطابق د مرکزی پلان جوړونې له لاری تریره کیدای شی.